

Kopsavilkums par grozījumiem Konkurences likumā

1. Likumprojekta mērķis

Likumprojekta mērķis ir reaģēt uz uzņēmēju aicinājumu nodrošināt vienlīdzīgus un godīgus konkurences apstākļus visiem tirgus dalībniekiem un rastu risinājumu situācijām, kad publiskas personas – kā valsts tā arī pašvaldības iestādes – ar savām darbībām vai lēmumiem ierobežo uzņēmēju iespējas brīvi konkurēt.

Konkurences likuma grozījumi paredz nodrošināt vienādus konkurences apstākļus neatkarīgi no tirgus dalībnieka īpašnieka. Proti, konkurences neitralitātes princips pieprasa, lai valsts pārvalde, veicot komercdarbību, nebauda konkurences priekšrocības pār privātā sektora komersantiem dēļ piederības publiskajai personai.

Uzņēmēju organizācijas Latvijā kā vienu no uzņēmējdarbības vides problēmām min konkurences neitralitātes principa neievērošanu publisko personu darbībā. Tā rezultātā, piemēram, tiek piešķirtas nepamatotas priekšrocības publisko personu kapitālsabiedrībām un privātie uzņēmumi ar tām vairs nespēj konkurēt.

Saskaņā ar KP veikto uzņēmēju aptauju 63,81% uzņēmēju par aktuālu problēmu uzskata valsts un pašvaldību radītos konkurences ierobežojumus. Līdzīgi rezultāti atklājās 2016. gadā veiktajā sabiedriskās domas pētījumā, kur 67 % aptaujāto uzņēmēju un 53 % pašvaldību uzskatīja, ka KP lielāka uzmanība būtu jāvelta, lai vērstos pret publisko personu nepamatotu konkurences kropļošanu ar saviem lēmumiem vai darbībām.

Rekomendāciju Latvijai piešķirt Konkurences padomei pilnvaras vērsties pret konkrētām konkurenci ierobežojošām publisko personu darbībām izteikusi arī OECD (Ekonomiskās sadarbības un attīstības organizācija).

Vienlaikus pastāv arvien lielāks risks, ka nerisinot konkurences neitralitātes principa pārkāpumus, Latvijas pievilcība investoru acīs samazināsies. Par to liecina arī OECD ekonomikas pārskatā par Latviju veiktā analīze par Rīgas un Rīgas reģiona attīstības potenciālu, kur atzīts, ka Rīgas reģions savā konkurētspējā atpaliek no citiem Baltijas jūras reģionā, tai skaitā Igaunijas un Lietuvas pilsētām. Augstāk minētais uzskatāms par nozīmīgu signālu konkrētas rīcības nepieciešamai, lai veicinātu brīvu un godīgu konkurenci visās tautsaimniecības nozarēs.

2. Paredzētie likumprojekta grozījumi

Likumprojekts paredz KP tiesības vērtēt, vai valsts un pašvaldības iestāde vai publiskas personas dibināta kapitālsabiedrība nebauda nepamatotas priekšrocības pār privātā sektora konkurentiem piederības publiskajai personai dēļ. Primārais kritērijs konkurences kropļošanas atzīšanai būs konstatēt nepamatotu priekšrocību, diskrimināciju, izslēgšanu no tirgus vai tirgus sadali.

Izvērtējot pienākumu ievērot godīgu konkurenci, tiks ņemts vērā pašvaldības pienākums efektīvi izpildīt savas funkcijas, attiecīgi izvērtējot, vai pastāv kāds cits konkurenci mazāk deformējošs konkrētās funkcijas izpildes veids.

Lai novērstu publiskas personas īstenotus konkurences ierobežojumus, Konkurences padome veiks pārrunas ar konkrēto publisko personu. Ja pārrunu ceļā konkurences kropļojumi netiks novērsti, Konkurences padome būs tiesīga pieņemt lēmumu, ar kuru uzliks kapitālsabiedrībai, kurā publiska persona realizē izšķirošu ietekmi, tiesisko pienākumu novērst konkurences kavējumu.

KP pieņemto lēmumu būs iespējams pārsūdzēt Administratīvajā apgabaltiesā, savukārt Administratīvās apgabaltiesas spriedumu var pārsūdzēt, iesniedzot kasācijas sūdzību. Lietas iztiesāšana un sprieduma taisīšana paredzēta Administratīvā procesa likumā noteiktajā kārtībā, t.i., identiski, kā jau pašreiz tas noteikts Konkurences likumā.

Attiecībā uz iestādēm un gadījumiem, kad kapitālsabiedrības veic valsts pārvaldes deleģētu uzdevumu un nav uzskatāmas par tirgus dalībnieku, ja pārrunu ceļā konkurences ierobežojumu neizdodas novērst, KP jautājumu par konkurences kavējuma novēršanu risina atbilstoši Valsts pārvaldes iekārtas likumā un likumā “Par pašvaldībām” noteiktajam. Iepriekš minētajā gadījumā, kā arī gadījumā, kad konkurences kavējums izriet no normatīvā akta prasībām, ekonomikas ministrs pēc KP lūguma noteiktā kārtībā iesniegs Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu, paredzot turpmāku rīcību saistībā ar konkurences kavēšanas novēršanu. Savukārt attiecībā uz konkurences kavējumu, kas tieši izriet no pašvaldību saistošajiem noteikumiem, KP, ja pārrunas nebūs sekmīgas, vēršīsies pie vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra, iesakot turpmāko rīcību saistībā ar konkurences kavēšanas novēršanu.

Atbilstoši panāktajam kompromisam ekspertu līmenī ar LPS (Latvijas Pašvaldību savienība) un LLPA (Latvijas Lielo pilsētu pašvaldību) likumprojekts arī paredz, ka Konkurences padome nevar uzlikt tiesisku pienākumu, kas paredz kapitālsabiedrības, kurā publiskai personai ir izšķiroša ietekme, darbības izbeigšanu vai kas padara neiespējamu likumos noteikto pašvaldības funkciju izpildi, kā arī uzliekot tiesisko pienākumu nosakāms vismaz vienu mēnesi garš termiņš tā izpildei.

3. Publisko personu iesaiste uzņēmējdarbībā

Plānotais regulējums nesašaurina pašvaldības tiesības iesaistīties komercdarbībā, tas palīdzēs nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi un konkurences principiem balstītas komerciālās attiecības starp valsts pārvaldi (t.sk. pašvaldību), to kapitālsabiedrībām un pārējiem komersantiem.

EM sagatavotie priekšlikumi neierobežo pašvaldību tiesības dibināt pašvaldības kapitālsabiedrības. Nosacījumi, kad pašvaldības ir tiesīgas dibināt kapitālsabiedrības vai iegūt līdzdalību esošā kapitālsabiedrībā, ir noteikti Valsts pārvaldes iekārtas likuma 88.pantā, t.i., tikai šādos gadījumos:

- 1) lai novērstu tirgus nepilnību — situāciju, kad tirgus nav spējīgs nodrošināt sabiedrības interešu īstenošanu attiecīgajā jomā;
- 2) lai publiskas personas kapitālsabiedrības vai publisku personu kontrolētas kapitālsabiedrības darbības rezultātā tiktu radītas preces vai pakalpojumi, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai;
- 3) lai pārvaldītu tādus īpašumus, kas ir stratēģiski svarīgi valsts vai pašvaldības administratīvās teritorijas attīstībai vai valsts drošībai.

4. Likumprojekta saskaņošanas gaita

2016.gada 7.janvārī Likumprojekts publiskots Ekonomikas ministrijas mājaslapā sabiedriskajai apspriešanai. Negatīvi viedokļi/iebildumi netika saņemti.

2016.gada 12.maijā Likumprojekts izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē (Prot. Nr.19 7.§, VSS-441).

2016.gada 10.augustā starpministriju sanāksmē LPS pārstāvis mutiski izsaka iebildumus, kas tiek atspoguļoti arī izziņā.

2016.gada 7.novembrī Likumprojekts iesniegts Valsts kancelejā izskatīšanai Ministru kabineta komitejas sēdē.

2016.gada 14.novembrī LLPA pirmo reizi izsaka iebildumus par likumprojektu nosūtot vēstuli Ministru prezidentam un kopiju EM, kurā lūdz Ministru prezidentu neatbalstīt likumprojekta turpmāko virzību.

2016.gada 15.novembrī tiek saņemta Ministru prezidenta rezolūcija, uzdodot izvērtēt Latvijas Lielo pilsētu asociācijas iebildumus un tikties ar asociāciju, lai pārrunātu uzturētos iebildumus.

2017.gada 18.janvārī - ministra tikšanās ar Latvijas Lielo pilsētu asociācijas pārstāvjiem.

2017.gada 7.februārī Likumprojekts atkārtoti tiek iesniegts Valsts kancelejā izskatīšanai Ministru kabineta komitejas sēdē.

2017.gada 13.martā Likumprojektu uzsāk izskatīt Ministru kabineta komitejas sēdē un tā izskatīšana tiek atlikta uz divām nedēļām.

2017.gada 20.martā atbilstoši 2017.gada 13.martā MKK sēdē dotajam uzdevumam norisinās EM un KP tikšanās ar LLPA, LPS.

2017.gada 3.aprīlī tiek turpināta Likumprojekta izskatīšana Ministru kabineta komitejas sēdē un atbalstīts Likumprojekts, vienlaikus uzdodot to atkārtoti saskaņot ar Latvijas Lielo pilsētu asociāciju, Latvijas Pašvaldību savienību un biedrību "Latvijas Būvuzņēmēju partnerība".

2017.gada 6.aprīlī tikšanās ar LLPA, LPS un LTRK (LTRK telpās) LTRK norāda, ka ir interese ne tikai par Grozījumu Konkurences likumā ietvertu problemātiku (kas ierobežo publisko personu konkurences kropļojumus, kad publisko personu kapitālsabiedrība jau ir nodibināta). LTRK esot ieinteresēti plašākā diskusijā ar pašvaldībām par jomām kurās būtu pieļaujama dibināt publiskās kapitālsabiedrības.

2017.gada 9.maijā likumprojekts tiek izskatīti Ministru kabinetā un "Grozījumi Konkurences likumā" tika akceptēti daļā, kas attiecas uz Zaudējumu atlīdzības par konkurences tiesību pārkāpumiem direktīvas pārņemšanu. MK pieņem zināšanai, ka LTRK un LLPA asociācija līdz 2017.gada 1.oktobrim organizēs diskusijas, lai vienotos par darbībām, kuras nepieciešams veikt, lai publisku personu iesaiste komercdarbībā atbilstu sabiedrības interesēm un sekmētu godīgas konkurences nodrošināšanu.

2017.gada 11.maijā ekonomikas ministrs iesniedz MK divus likumprojektus: "Grozījumi Konkurences likumā", kas pārņem Direktīvas prasības, un likumprojektu "Grozījumi Konkurences likumā", kas ietver "konkurences neitralitātes" principu publisko personu darbā.

2017.gada 23.maijā MK tika izskatīti EM iesniegtie iebildumi par 9.maija MK sēdē lemtu, proti, ne tikai sadalīt likumprojektus, bet arī par uzdevumu EM iesniegt MK likumprojektu par "konkurences neitralitāti" publisko personu rīcībā. MK uzdod EM tikties ar LLPA un LPS.

2017.gada 30.maijā EM tikšanās ar LLPA un LPS

2017.gada 2.jūnijā ministra tikšanās ar LPS priekšsēdētāju A.Jaunsleini (panākta vienošanās par kompromisa redakciju)

2017.gada 12.jūnijā koalīcijas sapulcē tiek nolemts, ka EM līdz 2017.gada 1.septembrim nepieciešams organizēt sarunas ar LLPA, LPS, VARAM.

2017.gada 23.augustā, 21.septembrī un 12.oktobrī tika atcelta plānotā ekonomikas ministra tikšanās ar LLPA, LPS, LTRK un VARAM, lai atbilstoši 12.jūnijas Koalīcijas sapulcē lemtajam turpinātu diskusijas un vienotos par konkrētiem grozījumu punktiem, jo LLPA atsauca dalību sanāksmē.

2018.gada 11.janvārī ekonomikas ministra tikšanās ar LLPA, LPS, VARAM un komersantus pārstāvošajām NVO.

2018.gada 13.februārī EM un KP pārstāvju tikšanās ar LLPA pilsētu pašvaldību speciālistiem juridiskajos jautājumos, lai panāktu konceptuālu vienošanos ekspertu līmenī. Tiek panākta saprašanās par kompromisa redakciju.

2018.gada 25.aprīlī ekonomikas ministra tikšanās ar LLPA pašvaldību domju vadītājiem, kuras laikā tiek saņemts apliecinājums, ka ekspertu (juristu) līmeni vairāk netiek uzturēti iebildumi par likumprojekta kompromisa redakciju. Vienlaikus pašvaldību pārstāvji norāda, ka tiek norādīts, ka KP mēdz nepamatoti vērsties pret pašvaldību uzņēmumiem.

2018.gada 1.jūnijā ekonomikas ministrs iesniedz likumprojektu MK.

2018.gada 12.jūnijā uz nedēļu tiek atlikta likumprojekta skatīšana MK.

2018.gada 19.jūnijā likumprojekts atkārtoti iekļauts MK sēdes darba kārtībā.